

Cislo zdarma!

ORAVSKÉ NOVINY

Zaujmom horno-oravského ľudu slúžiaci týždenník.

Redakcia, administrácia a expedícia v Trstenej.

Ročník I.

Nedeľa, 11. júla 1920.

Číslo 12.

Polská tlač.

Dávno som sa chystal pod týmto titulom niekoľko riadkov napísať, lebo kedykoľvek som vzal do ruky nejaký poľský leták, alebo „Spišsko-Oravské Noviny“, alebo „Podhalansku Gazettu“, nemohol som pochopiť, ako môže mať 30-miliónový národ takú primitívnu, na nízkom literárnom stupni stojacu tlač pre plebiscitné územie. Každý článok kypí akousi neintelligentnou surovosťou a plný je ľhárstva a štvania. Nedonášajú nijakých relatívnych dôvodov dľa presvedčenia v nich tvrdných faktov, lebo na luhaniny dôvodu ťažko najst. Klamstvom chcú presvedčiť náš horno-oravský ľud, mysliac si, že je nevzdelaný, ľahkoverný, ktorého možno ľahko presvedčiť o tom, že len v Poľsku veria v Boha, a nikde inde na svete. Hlavný ich prostriedok agitačný, ktorý vyniká z každého riadku, je zneužitie viery Kristovej. Ohlúpiť chcú slovenský horno-oravský ľud, držať ho v tme, aby nezbadal pod bielym plášťom zakryté, od vojny ešte i teraz krvácajúce boľavé telo poľského úbohého ľudu. Aby nezbadal, že poľský národ je zotročený, ako ani jeden národ na svete, lebo tam panuje prastarý feudalistický terror šľachty, tam vojna poľskému národu neprinesla slobody, ako ostatným národom sveta, ale je i ďalej mechanickým prostriedkom poľského nenasýtného imperializmu. Kde len môžu, konfiškujú „Oravské Noviny“, lebo dobre znajú, že sú plné pravdivosti a otvárajú oči zaslepému ľudu, že sú plné rodolásky slovenských bratov, ktorým srdce krváca od bóla, keď vidia, ako sa dajú niektoré obce, ako Jablonka, zaviesť do bahna poľskej biedy a tmy svojou nezkušenosťou.

Takáto je poľská tlač na plebiscitnom území. Oč sa týka tlače vnútri poľského štátu, ťiší sa od

tlače plebiscitného územia v tom, že literárne nívó stojí na vyššom stupni, ale čo sa týka luhanín a vyvracania faktov, je podobná plebiscitnej. Tak na príklad „Ilustrowany Kurjer Codzienny“ v čísle z 9. júna píše: „V ostatných dňoch sa rozchýrilo, že plebiscitu v Sliezske, Orave a Spiši nebude, že spor na návrh p. Beneša bude riešený rozdelením plebiscitného územia.“ Niet pochyby o tom, že plebiscit bol navrhovaný Poliakmi v Paríži a mierumilovná Česko-slovenská republika pristala na to. Teraz, keď Poliáci vidia, že hlasovaním ľudu Tesínske, Oravu a Spiš utratia, začali vytrubovať do sveta, že plebiscitom otázka riešená byť nemôže — ich slovami, ako to v 11. čísle menovanej gazetty píše: „Plebiscit v Spiši i Orave bol by iba komédia.“ Poliáci idú do takých krajností v svojej násilníckej politike, že by sa ani od narušenia diplomatických stykov s Česko-slovenskou republikou neodstrašili, neberúc ohľad na to, že sú s ohromným a nepremožiteľným Ruskom v krvavej vojne, z ktorej len porazení môžu vyjsť.

Slová nášho ministra zahraničných vecí dr. Beneša zasa len mierumilovnosť našu potvrdzujú, že Česko-slovenská republika je hotová pristat i na priateľské, no spravodlivé riešenie plebiscitnej otázky, len aby už-úž nastávajúci a žiadúcný mier celej Európy sa nenarušil, aby sme sa s bratským poľským národom do bratovražednej vojny nedali. Nech si toto však Poliáci nie za našu slabosť pokladajú, lebo v prípade vojny by sa museli horko sklamať.

Menovaná gazetta v tom samom čísle píše, že starostovia (rychtári) v Orave a Spiši sú Česi, že duchovenstvo je pod terrorom českého oberagitátora kš. Blahu, že podkomissia v Jablonke je úplne bezsilná a o rovnoprávnosti agitácie nemôže byť

reči; že kežmarský a lubovenský okres a dolina Popradu nemá s Čechmi nič etnografické spoločného; že dňa 5. a 6. júna nebola napadnutá Poliakmi četnícka stanica, len že si to četníci sami urobili, a podobné neslýchané lhársťva. No, bratia Poliaci, my vám len tolko povieme, že vami spomenutú komédiu len vy hráte na našom slovenskom kraji.

Všetko, čo sa deje s našej stránky na plebiscitnom území, pripisujete Čechom, a Slovákov ani len nespomínate, ako keby vo vašich očiach slovenský národ vôbec nejstvoval, ako keby sme my Slováci neboli rovnoprávna čiastka Česko-slovenskej republiky, ako keby Slováci proti svojej vôli žili s bratmi Čechmi a čakali príležitosť poľskej pomoci.

Nie, bratia Poliaci, v tom sa veľmi mýlite. My Slováci verejne vyhlasujeme, že borbu proti vám na plebiscitnom území sami z dobrej vôle konáme. My nie sme českí agitátori, ale ideálni a horliví borci slovenského národa, ktorí nechceme opustiť našich pokrevných oravských a spišských bratov v ťažkú minútu, poskytujúc im našu pomocnú ruku, aby sa v chaose všelijakých poľských sľubov mohli vyznať, a ktorí nikdy nedopustíme, aby tá naša drahá matička, to utrápené, no nami vrele milované Slovensko bolo trhané. My, spolu s naším vrelomilovaným pánom vikárom Blahom, nemôžeme byť nazvaní ani agitátormi, lebo my sme čiastka slovenskej rodiny, ku ktorej i celý horno-oravský ľud od pravekov prislúcha, ako ruka jedného tela. Nás spájalo 1000 rokov nielen etnografické položenie, ale celý spoločenský život, v nás, v žilách horno-oravského ľudu, bije tá istá slovenská krv, ako na celom Slovensku, a agitátormi a nespravodlivými vrahmi sa môžu nazývať len tí, ktorí túto večnú a nerozdeliteľnú jednotu nesvedomitým a násilným spôsobom chcú rozorvať, ako Machaj a spoločníci a poľský generál Latinik.

V tom máte pravdu, že kežmarský a lubovenský okres i dolina Popradu nemá s Čechmi etnograficky ničoho spoločného. Lenže týmto tvrdením nás nezavediete, lebo nie s Českom, lež so Slovenskom tvoria tieto kraje nerozdeliteľný celok. Vaša lživá hra falošných slov nezavedie náš ľud, lebo nie je taký slepý, ako si to vy myslíte. Slovenský národ je už prebudený, vydobyje si to, čo mu patrí. Ale od Poliakov pomoci v tom neprosíme, lebo vy ste spojení s Maďarmi, od ktorých sme navždy odlúčení.

Poliaci rozširujú v podobe letákov „Pittsburgskú dohodu“ o autonómii Slovenska. Áno, my vieme

dobre, že americkí Slováci žiadajú splnenie tejto dohody, čo sa i stane, ale naši americkí bratia sú si vedomí, že Poliaci nám toho neprajú zo srdca, že to chcú využiť len za agitačný prostriedok. Americkí Slováci si ani pri vydobytí „Pittsburgskej dohody“ nežiadajú pomoci falošného Poľska a oslovujú všetkých Oravcov a Spišiakov, aby i oni doma pracovali za republiku, ako oni pracujú v Amerike, a aby neverili Poliakom. Na dôkaz tohto tvrdenia dolunižšie uverejňujeme dve rezolúcie, vynesené našimi slovenskými rodákmi americkými. Jedna vynesená bola v New Yorku, N. Y., dňa 29. septembra 1919 a druhá v Chicagu, v štáte Illinois, dňa 2. júna 1920 pod názvom „Naším rodným bratom v Spiši a v Orave“. Tieto rezolúcie vyniesli naši oravskí a spišskí bratia s plebiscitného územia, žijúci v Amerike. Podpísané sú celými rezolučnými výbormi.

Tu máte, drahí bratia, čierne na bielom a nedajte sa klanat šovinistickým Poliakom. Nedajte sa pripojiť k krvožižnivej poľskej krajine, ale ostaňte pri svojich tichých, dobrých slovenských bratoch, ktorí Boha nie menej milujú, ako Poliaci, a vieru si nikomu odňať nedajú, i keď vám to tisíc ráz budú poľskí kšondzovia prízvukovať v svojej tlači! Ostaňte verní svojim rodným americkým bratom, ktorí v prípade, že by ste sa hanebne od Slovenska odtrhli, sa vás zriekajú a nechcú o vás vtedy ani očuť a uznať vás za rodných, a my všetci Slováci by sme vás len s hanbou spomínali, ako zradcov slovenského národa. Tak, hor' sa, bratia Oravci a Spišiaci, hlasujte za Česko-slovenskú republiku a v nej žijúcich bratov Slovákov!

Oravec I.

Tešenie.

Nekvíľ, Babia Hora,
neplač, Kriváňu,
že podvod a zrada
trápi Oravu.

Jediniatko vaše že
za živa seká
a za judáš-groše
dravcom ponúka.

Že neprajník s kľatbou
vo dverách stojí,
že putná váš mladý
život svobody.

Neplač, Babia Hora,
nekvíľ, Kriváňu,
zatrásť sa Tatry,
zbudí Oravu!

Že hrdý ten psohlavec
v ústach s penami
predáva Oravu
a pohŕda vami!

A hromy vesmíra
ťažko biť budú;
nato zajasá blesk,
bude po truda.

Vtedy odrodilci
v zúfalstvo padnú
a sťa svetlonosi
večne ochladnú.

Ign. Andraššák.

Ako pracovali naši v Amerike.

I.

Rezolúcia,

prijatá na verejnej schôdzke rodákov zo žúp Oravskej, Spišskej a Trenčianskej z velmesta New Yorku a okolia, odbytá 29. septembra 1919 v miestnosti p. Andreja Lenarta pod č. 324 Vých. 71. ulice v New Yorku, N. Y.

Usnesené bolo:

V prípade, že bratia Poliaci i naďalej budú si robiť nároky na župy Oravu, Spiš a Trenčín, my z týchto žúp rodení a pochodiaci občania Spojených Štátov Amerických protestujeme proti akýmkoľvek ústupkom vlády Česko-slovenskej republiky na úkor týchto žúp a požadujeme, aby severné hranice Slovenska ostali neporušené, tak, ako ich určila a nám prisúdila mierová konferencia v Paríži. Narodili sme sa Slovákmi, Slovákmi chceme ostať a volíme radšej smrť, než patriť pod poľskú dŕžavu. Svoboda a samostatnosť Československa vybojovaná bola ťažkými obetami na bitevných poliach hroznej svetovej vojny a nedotknuteľnosť a nedeliteľnosť nášho územia budeme si chrániť, keď bude treba, i zbraňou.

Žiadame, aby ústredná správa Slovenskej Ligy v Amerike obracala zreteľ i na poľskú politiku, a jestli uvidí, že sa kľuje niečo proti spomenutým župám, aby ihneď rázne zakročila.

So susedným národom poľským prajeme si nažívať bratsky a v priateľstve, ako sa to na príslušníkov veľkej slovanskej rodiny sluší, dokiaľ budú rešpektované naše hranice a celistvosť Česko-slovenskej republiky.

Usnesené bolo, aby kopia tejto rezolúcie poslatá bola ústrednej správe Slov. Ligy, prázidentovi T. G. Masarykovi a prázidentovi poľskej republiky I. J. Paderewskému.

Za rezolučný výbor:

Jozef Šultz, Jozef Vavrečan, Štefan Malík, Jozef Micovský, August Schrenkel, Andrej Lenart, Michal Dzadík, Andrej Molčák, Ján Planeta.

II.

Nášim rodným bratom v Spiši a v Orave.

Milí bratia!

My, vaši rodní slovenskí bratia zo Spiša a Oravy, sídení na valnom shromaždení dňa 1. júna 1920 v sieni osady sv. Michala Archanjela, s najväčšou rozhorčenosťou berieme v známlosť zradní

činnosť poľských agitátorov medzi vami a čo najdôraznejšie ju odsudzujeme a absolútne zatracujeme. Taktiež odsudzujeme a zatracujeme tvrdenie poľských agitátorov, ktorí lživito tvrdia, že my sme čiastka poľského národa. Naša slovenská historia nám nepodvratne dokazuje, že my, Slováci zo Spiša a Oravy, sme čiastka jedine národa slovenského, a za tento národ hotoví sme priniesť obete našich majetkov, nášho života.

Ďalej odsudzujeme a zatracujeme lož poľských agitátorov, Machaja a jeho bandy, ktorí tvrdia, že nás tu v Amerike Česi štvú proti Poliakom. Nás neštvú Česi, nám naše slovenské povedomie káže postaviť sa proti pažravému Poliakovi, ktorý nie je spokojný so svojím 35,000.000 národom, ale nečestne sa usiluje roztrhnúť náš malý slovenský trimillionový národ. S opovržením budeme naveky hladieť na poľský kmen národa slavianskeho, ktorý dnes zradne podáva ruku cez Slovensko nášmu tisícročnému otročiteľovi, Maďarovi, aby Slovensko vohnal zas do otroctva. Bratia, neverte Poliakovi, lebo historia nám dokazuje, že Poliak bol odjakživa najväčším otročiteľom slavianskych kmenov. Neverte ani poľskej čiapke, ale odkopnite ju zpod nôh. Neverte Judášovi Machajovi a jeho spoluzradcom Slovenska, opovrhajte nimi, nech idú za ich pajtášom Iškariotským...

Do nášho kultúrneho boja s bratmi Čechmi nech sa Poliaci nemiešajú! My sme sa spojili s bratmi Čechmi za oslobodenie Slovenska, a oslobodili sme ho. Poliaci nám nepomáhali oslobodiť Slovensko, ale nám bezočivo krašli slovenských junákov a posielali do poľskej „armii“. A tak zas teraz chcú ukradnúť veľký kus Slovenska, vykúpeného slovenskou krvou a našimi peniazmi. A preto bratia, ba otcovia a všetci rodáci naši tam v Orave a v Spiši, srdečným hlasom voláme k vám: Nedovoľte, nedajte ani siahnuť na našu dedovicu, ale chráňte a bráňte si ju! Poliakov coky!

Na vedomosť vám dávame, že ani tento list nám Česi nediktovali, ale naše slovenské srdcia. Nižepodpísaný výbor, jednohlasne vyvolený, poverujeme, aby tento náš prehlas k vám hodnoverne podpísal.

Dané v Chicago, Ill., 2. júna 1920.

Vendelín Paňák, Jozef Zlušák, Jozef Litviak, Mi-daj, Štefan Brändis, Jozef Švec, Valent Pavlica, Stanislav Kaluta, Michal Kalafut, Peter Nemec, Štefan Budza, Vincent Kupčík, Ján Griglák, Vendelín Gribač, Vendelín Bonk, Roman Kedzuch.

Po Machajovsky!

Pán Farbovič, korteš poľský,
niesol „meldung“ do Jablonky;
by ho nikto nezbadal,
v noci sa vám von škriabal.

Koňa vyhnal zo stajne,
chomút, čo naň pristane,
vzal, by na krk natiahol
a do voza zapriahol.

Ale beda, prebeda:
koník si to len nedá,
zmyľila ho čierna noc,
brivu myslel, držal chvost!

Priviedol si pár Trstencov
priať koňa Machajovcov,
a tí že to prevedú,
chomút tisnú od zadu.

A kôň — tá biedna Orava —
doteraz sa vám len zdráha
udrieť chvostom, kopnúť nohou,
naučiť ich priať koňov!

Hic.

Nové poľské zverstvo v Orave.

Pekelník, 2. júla 1920.

Dnes popoludní o 5. hod. prišli do obce 2. četníci z pekelníckej četníckej stanice — ktorá toho času z milosti medzinárodnej subkomisie sídli v Jablonke, aby poľským zloďejom v Pekelníku nezavadzala — aby u jedného gazdu mäso kúpili. Prišiel Ľudovít Páleníček, vrchný strážmajster, veliteľ stanice, a Karol Šimek, čet. závodčí. Keď došli ku kostolu, zákernícky ich prepadla ozbrojená banda poľská, pozostávajúca z 8—10 mužov, čiastočne z tých, ktorí pre atentát boli uväznení v Trstenej, odkiaľ však uprchli. Od miesta prepadnutia asi na 500 krokov čakalo iných 10 vojakov. Pri prepadnutí strhla sa pračka, z ktorej Páleníček ušiel zdravý, ale Šimeka chytili a odviedli do Poľska, do Čierneho Dunajca, kde ho úplne olúpili i zo šatstva, kolbami ho zbili a mučili ako zviera. Asi do 11. hodiny v noci ho držali na strážnici, potom šli s ním cez mesto, kde pred jedným domom sedel akýsi poručík a toho sa pýtali, čo majú s ním robiť. „Pán“ poručík im hovoril, aby urobili s ním, čo len chcú, a keď sa ho znova pýtali, či ho môžu zastreliť, povedal im, že hoci hneď. Poznamenávam, že četník ani len vypočutý nebol. Zloďej, ktorí boli 4. v rovnošate a jeden v civilnom obleku, vzali četníka a vliekli ho cez mesto. Keď prišli za mesto, štyria ostali stáť na ceste, piaty viedol ho na pole. A keď boli asi

na 10 krokov od tých štyroch, kázal mu stáť, „lebo prišla posledná hodina“. V tom četník skočil k vrahovi, pästou ho srazil, dal sa do úteku a šťastlivo došiel do Pekelníka.

Ako sa toto mohlo stať, medzi 11—12. hod. v noci, keď subkomissia i s veliteľom vojenskej posádky a všetkých bezpečnostných orgánov už večer medzi 6—7. hod. vedela, že četník, ktorý je subkomissii podriadený, bol odvedený do Poľska a keď Čierny Dunajec je vzdialený od sídla subkomisie, ktorá má k dispozícii telefon a automobily, len 15 km. Je toto konanie mlčanlivým privolením na poľský terror, alebo slabosť? Prečo čl. vláda trpí takéto prípady a nechá svojich ľudí na plebiscitnom území zabíjať?

Legionár.

Výprava oravskej mládeže v Prahe.

V dňoch od 27. mája do 2. júna usporiadala meštianska škola v Trstenej vychádzku do Prahy, ktorej zúčastnili sa tiež poslucháčky pokračovacieho kursu v Trstenej a žiacky meštianskej školy z Námestova, v celku 70 účastníkov.

Bolože to radosti, že túžená vychádzka sa uskutočnila! Výprava cestovala cez Bohumín a malé účastníčky trnuly strachom, či im na hraniciach nebude shabaná ich aprovizácia: buchty, mäso, bryndza a podobné vzácnosti, ktorými sa všetky dobre zásobili. Všetko tešenie bolo márné, ale potom prestáť nebezpečenstvo oslavené bolo za hranicami slávnostnou hostinou, pri ktorej sa zásoby náležite stenčily a vrecká splasly.

28. mája prechodila výprava žirne kraje moravské, požehnanú, krásnu Hanú. Bohatá úroda, široké lány, krásne ovocné stromoradia po poliach i u ciest budily obdiv a trvalú pozornosť všímavých účastníkov. A už uhaňal rýchlovlak Česko-moravskou vysočinou, ktorá svojím výzorom budila spomienku na drahý domov a v ňom zanechaných milých.

Skoro však rozprestieral sa pred zrakmi všetkých účastníkov zlatý prút zeme českej — krásné Polabie. Od Kolína vzrastala zvedavosť a každá cestovateľka želala si byť medzi prvými, ktoré uvidia milú stovežatú zlatú Prahu.

Ztratil sa v diaľke Český Brod, ubehly Jiřenské lesy a konečne jasot prezradzoval, že výprava blíži sa k vytknutému cieľu.

Zapadajúce slnce ožiarovalo a pozlacovalo veže mnohých kostolov a odlesk snižoval sa až k striebornému pásu Vltavy. Hradčianske panoráma za-